

MAHALLE MUHTARLARINDAKİ DEMOKRASİ ALGISI ÜZERİNE BİR SÖYLEM ANALİZİ: KARS ÖRNEĞİ

Kafkas Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi
KAÜİİBFD
Cilt, 8, Sayı 16, 2017
ISSN: 1309 – 4289
E – ISSN: 2149-9136

Makale Gönderim Tarihi: 07.10.2017 Yayına Kabul Tarihi: 21.10.2017

Atıl Cem ÇİÇEK
Yrd. Doç. Dr.
Kafkas Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu
Yönetimi Bölümü
atilcemcicek@yahoo.com

Gökbörü ÖNALP
Öğr. Gör.
Kafkas Üniversitesi
Sosyal Bilimler Meslek
Yüksekokulu
g.onalp@hotmail.com

ÖZ Yerel demokrasinin sağlanması ve yerel halkın temsil edilmesi adına önemli aktörler bulunmaktadır. Bu aktörlerden birisi de hiç şüphesiz mahalle muhtarıdır. Siyasal katılma eyleminin önemli biçimlerinden olan seçimlere iştirak etme davranışı ile belirlenen mahalle muhtarlığı, demokrasinin yerel düzeyde işletilebilmesi açısından dikkate değerdir. Bu çerçevede seçilen mahalle muhtarları da biçimlenen siyasal tercih sonucu göreve gelen seçilmişler olma özelliğindedirler. Araştırma, demokratik yöntemlerle seçilen muhtarların, demokrasi algısını, söylem analiziyle çözümlemeyi hedeflemektedir. Çalışmada söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Söylem analizinden sağlıklı sonuçlar alabilmek adına bir takım temalar-kategoriler oluşturmanın isabetli olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda demokrasi algısına yönelik olan bu çalışma için 3 tane ikili kategorileştirmeye gidilecek (siyasal katılma ve etkin davranabilme, eşitlik ve özgürlük anlayışı, sorumluluk ve şeffaflık anlayışı) ve verilen cevaplar buna göre çözümlenecektir. Önceden oluşturulan ve mülakat sırasında şekillenecek olan sorular, ilgili kategorilere göre ayrı ayrı ele alınarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur. İlgili değerlendirme yapılırken söylem analizinin yorumlayıcı ve açıklayıcı olduğu unutulmamış, herhangi bir mutlaklık peşinde koşulmamıştır. Zira yorum ve açıklamaların sonunun gelmeyeceğinden hareketle, söylem analizinin dinamik yönünün varlığı kabul edilerek, çalışmanın yeni bağlam ve bilgilere kapı aralaması sağlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Mahalle Muhtarı, Söylem.

JEL Kodu: : Z00

Alanı: Siyaset Bilimi

Türü: Araştırma

DOI:10.9775/kauibfd.2017.026

Atıfta bulunmak için: Çiçek, A. C. & Önalp, G. (2017). Mahalle muhtarlarındaki demokrasi algısı üzerine bir söylem analizi: Kars örneği, *KAÜİİBFD* 8(16), 537-554.

A DISCOURSE ANALYSIS ON THE PERCEPTION OF DEMOCRACY OF OFFICIAL NEIGHBORHOOD MUKHTAR: THE CASE OF KARS

Kafkas University
Economics and Administrative
Sciences Faculty
KAUJEASF
Vol. 8, Issue 16, 2017
ISSN: 1309 – 4289
E – ISSN: 2149-9136

Article Submission Date: 07.10.2017

Accepted Date: 21.10.2017

Atıl Cem ÇİÇEK
Asist. Prof. Dr.
Kafkas University
Faculty of Economics and
Administrative Sciences
atilcemcicek@yahoo.com

Gökbörü ÖNALP
Lecturer
Kafkas University
Social Sciences Vocational
High School
g.onalp@hotmail.com

ABSTRACT There exist important actors in order to ensure the local democracy and the representation of local people. One of these actors is undoubtedly the official neighborhood mukhtar. Determined as a result of participating in the elections, which is one of the most important forms of political participation, the official neighborhood representation is noteworthy for the democracy to operate at the local level. The neighborhood mukhtar selected in this framework are also the elected ones, as a result of political choices. The research aims to analyse democracy perceptions of headman elected with democratic methods by discourse analysis. Discourse analysis method has been used in the study. It is thought that it would be appropriate to form a number of themes-categories in order to obtain healthy results from the analysis of discourse. In this context, 3 dual categorizations have been conducted for the study of democracy perception (political participation and effectively, equality and freedom, responsibility and transparency) and the answers have been analyzed accordingly. Questions that are prepared in advance and that have been shaped during the interview have been evaluated separately, according to the relevant categories. It has been kept in mind that the analysis of discourse is interpretive and explanatory while the relevant evaluation is made, and no absoluteness has been pursued. As interpretations and explanations will not come to an end, an attempt has been made to open the door to new context and information with the study, by accepting the dynamic orientation of the discourse analysis.

Keywords: Discourse, Democracy, Neighborhood Mukhtar

Jel codes: M10, M12, M54

Scope: Political Science

Type: Research

Cite this Paper: Çiçek, A. C. & Önalp, G. (2017). A discourse analysis on the perception of democracy of official neighborhood mukhtar: The case of Kars, *KAUJEASF* 8(16), 537-554.

1. GİRİŞ

Popülaritesini hemen hemen hiçbir dönem kaybetmeyen demokrasi, halkın yönetimi ya da egemenliği anlamına gelmektedir. Derinlemesine bir demokrasi okuması yapıldığında kavramın, bünyesinde, halkın karar alma süreçlerine katılımı, bireye ait hak ve özgürlüklerin korunması, toplumun tüm üyelerine fırsat eşitliğinin sağlanması gibi unsurları barındırdığı görülmektedir. Nasıl bir demokrasi tanımı yapılırsa yapılsın içerisinde kesinlikle halka ya da halkın yönetimine ilişkin bir gönderme barındırmak durumundadır. Bu gönderme özellikle halkın yönetime katılması bağlamında değerlendirildiğinde, karşımıza temsil mekanizması çıkmaktadır.

Çalışmada söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Üstünde mutabakata varılmış tek bir tanımını yapmak zor olsa da söylem, bilgi, ideoloji ve güç ilişkilerini ortaya çıkaran bir bilgi formudur. Bu bağlamda dilin kendi içinde bir anlamı olmadığı, anlamların sosyal ve kurumsal pratiklerin somut formlarında bulunacağı düşünülür. Söylem analizi farklı şekillerde ortaya konan gerçeklikleri, söylemlerin etki alanlarını, politik ve güç ilişkilerini, bilgi ve ideoloji formlarını, kurumsal bağlantılar ve söylemleri kullananların ortaya çıkardıkları düzenlilikler ya da düzensizlikleri çalışma odaklıdır. Söylem analizi ile yapılmak istenen, söylemin işlevselliğini ortaya koyan güç, hakimiyet ve çelişki gibi unsurları keşfederek, söylemde kullanılan taktik, strateji ve politik yapılanmaları ortaya koyabilmektir. Yani genel itibarıyla, dilin yakından incelenmesi ve dildeki kalıpların aranması olarak ele alınabilir. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan söylem analizi, söylemin insan yaşamını belirlediği savına dayanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında söylem analizinin, eleştirel niteliği sayesinde toplumsal gelişmeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Eleştirel söylem analizi, “gömülü” mesajları, algıları ortaya çıkarmaya odaklanır.

Söylem analizinin yapılacağı kitle, Kars kent merkezindeki mahalle muhtarları arasından seçilmiştir. Kent merkezinde bulunan 23 mahalleden, en fazla nüfusa sahip 5 mahalle olan Yenişehir, Şehitler, İstasyon, Halitpaşa ve Ortakapı mahalleleri çalışmaya temel teşkil etmişlerdir. İlgili mahallelerin muhtarları ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile mülakatlar yapılmıştır. Muhtarlara demokrasi ile ilgili önceden hazırlanmış sorular ve sohbet sırasında şekillenen sorular yöneltilmiş, verilen cevaplar ses kayıt cihazları ile kayıt altına alınmıştır. Böylelikle birincil verilere ulaşmak istenmiştir. Sonrasında ise elde edilen verilerin ya da söylemlerin çözümlenmesi yoluna gidilmiştir.

2. DEMOKRASİ KAVRAMINA KISA BİR BAKIŞ

Antikite’den beri tartışılan kavramlardan birisi olan demokrasi, Yunanca’da halk anlamına gelen “demos” ile yönetim ya da otorite anlamlarına karşılık gelen “kratia” sözcüklerinin birleşiminden türeyerek, halkın yönetimi

olarak ele alınmıştır. Site devletlerinden başlayarak adından söz ettiren demokrasi, modern ve postmodern devletler döneminde de popülerliğini korumuştur.

Kimi zaman bir sistem, kimi zaman ulaşılması güç bir ideal, kimi zaman da tanımlaması güç bir kavram olarak karşımıza çıkan demokrasi genel itibariyle, halkın kendi kendini yönetmesi anlamına gelirken, halk egemenliği, temsili hükümet hatta tartışmalı da olsa anayasal hükümet gibi farklı anlamları da bünyesinde barındırmaktadır (Barber, 1994, s. 163). Üzerinde tam olarak mutabakata varılmış bir tanımı olmasa da demokrasinin kabul edilen bir takım unsurlarının olduğu aşikardır. Bu unsurlar şu şekilde sıralanabilir (Çam, 2000, s. 388):

- Toplumsal ilişkilerin belirlenmesi sürecine tüm halkın katılması,
- Çoğunluğun yönetimi ilkesi temel alınsa da azınlık haklarına saygılı bir yönetim anlayışının işletilmesi,
- Kişiye ait temel hak ve özgürlüklerin korunması,
- Toplumun tüm üyeleri için fırsat eşitliğinin sağlanması.

Demokrasi halkın kendi kendini yönetmesi olarak değerlendirildiğinde, siyasal katılma eyleminin önemi ortaya çıkmaktadır. Halkın politika üreticilerini seçmesi ve temsil yetkilerini seçilmişlere devrederek onlardan hizmet beklemesi, demokratik sistemlerdeki temel iskeleti oluşturmaktadır. Belirli süreler için verilen bu temsil yetkisi, demokrasilerdeki denetim mekanizmalarından belki de en önemlisi olan seçimlerle birlikte bir sonraki döneme kadar yeniden şekillenmektedir. Bu çerçevede bir katılım, halkın dolaylı da olsa karar alma mekanizmalarına dahil olmasını sağlamaktadır. Demokrasilerde, seçimlere katılarak oy verme işlemini gerçekleştirmeyi siyasal katılmanın tek unsuru olarak saymak da doğru değildir. Zira siyasal katılma eylemi çok boyutlu bir kavramdır.

Demokratik sistemlerde alınacak kararların belirlenmesinde çoğunluğun rolü yadsınamaz bir gerçektir. Herhangi bir konuda, oydaşmayı sağlamanın güçlüğü düşünüldüğünde, çoğunluk kararlarının önemi daha da ortaya çıkmaktadır. Ancak bu durum azınlıkların isteklerinin ötelenmesi anlamını taşımamaktadır. Demokrasi, azınlık haklarının korunduğu bir sistem olarak da bilinmektedir.

Demokrasi ile şekillenen devlet örgütlenmelerinde iktidarın kaynağı birey olarak görülmektedir. Özellikle liberal demokrasi mantığında karşılığını bulan bu düşünce, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınmasını da beraberinde getirmiştir. Kuşkusuz bireye sağlanan bu özgürlükler, hem diğer bireylerden hem de devletten kaynaklanması muhtemel özgürlük kısıtlamalarına karşı oluşturulmuştur. Özgürlüğe ek olarak demokrasinin ön plana çıkardığı bir başka olgu da eşitliktir. Toplumun tüm üyelerinin sahip

olduğu fırsat eşitliği ve bu bağlamda şekillenen kanunlar ve kurumlar önünde eşitlik demokrasilerin vazgeçilmez unsurlarındandır.

3. MAHALLE MUHTARLARI BAĞLAMINDA YEREL YÖNETİMLER VE DEMOKRASİ

Dünya’da önemini hızla arttıran demokrasi anlayışının beraberinde getirdiği, bireyi toplum karşısında güçlü bir unsur haline getirmeyi amaçlayan yerel yönetimler genel olarak, sınırları belirlenmiş bir coğrafi alanda yaşayan topluluğun ortak ihtiyaçlarını karşılayan, karar organları yerel halk tarafından seçilen, yerel düzeyde görev ve yetkileri bulunan, kendine özel bütçesi ve personeli olan kamu tüzel kişileri olarak tanımlanabilir (Keleş, 1992, s. 48).

Yerel yönetimler, Türkiye tarihinde batılı devletlerin aksine zengin ve köklü bir geleneğe sahip değildir. Her ne kadar Batılı anlamda yöresel idarelerin ortaya çıkışı Tanzimat dönemine denk gelse de Osmanlı Devleti’nde yerel hizmetlerin yürütülmediği anlayışını ileri sürmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Osmanlı idari yapısı, mahalli ihtiyaçları kendine özgü kurum ve kuruluşlarla yerine getirmiştir. Tanzimat’tan sonra çağcıl özellikler kazanan yerel yönetimler öznel ve işlevsel bir evrim geçirmiştir. Toplumların yönetim organlarını yerel halkın seçtiği ve oluşturduğu, yönetsel-mali konularda özerk durumda bulunan modern anlamda mahalli idareleri oluşturması ise yakın tarihte başlamıştır. Yaşanan demokratik süreçler yerel alandaki yönetim tarzına etki etmiş, kendi kendini yönetme anlayışı çerçevesinde vatandaşa en yakın birim olarak önemini ve etkinliğini arttırmıştır.

Yerel yönetimler demokrasi için ideal bir okul, uygulamada birincil basamak ve lokal demokratik düşüncelerin olgunlaştığı siyasal bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır (Keleş, 1992, s. 49-56). Merkezi yönetim yapılanmasının gereksinimlerin karşılanması ve demokrasi alanlarında yetersiz/eksik kalması sebebiyle güç kazanan ademi merkeziyetçilik, yerelliğin gerektirdiği yetki ve görevlerin alt yönetim kademelerine yayılmasını sağlamış ve yerel halkı ilgilendiren konularla ilgili kararların, doğrudan ya da dolaylı olarak halk tarafından alınmasını sağlamıştır. Bireyler demokratik ilke ve kuralları ilk olarak yerel yönetimler vasıtasıyla tanımaktadır. İyi işleyen yerel demokrasilerin, ülkenin bütünü için demokratik ortamın oluşmasına katkı sağladığı kabul edilmiş bir gerçekliktir.

Yerel yönetimler ve demokrasi arasında oldukça güçlü bağlar bulunmaktadır. Yerel yönetimlerde bireyin özgürlüklerini kullanabilmesi daha kolaydır. Bireylerin düşsel ve eylemsel alanlarda özgürleştirilmesinde önemli bir katman olan yerel yönetimler, eşitlik bağlamında da demokratik özellikler taşımaktadır. Karar organlarının seçiminde eşitlikten ödün vermeyen yerel yönetimler “demokrasi kültürü” oluşumunda kesintisiz bir çaba içindedir.

Yerel yönetimlerde seçilen temsilciler ve yerel halk seçmenleri

arasındaki toplumsal ve coğrafi uzaklık, merkezi düzeye göre minimuma indirgendiğinden dolayı, demokrasinin öngördüğü “yapay olmayan seçme süreci” ve “etkin halk denetimi” kurallarının hayata geçirildiği yadsınamaz bir gerçektir (Çitci, 1996, s. 6). Yerel yönetimler demokrasinin tabandan tavana yayılmasını sağlayan kurumlardır (Pustu, 2005, s. 124). Yerel iktidarlar demokratikleşmeyi benimsedikleri ve içselleştirdikleri takdirde, bunun yansımaları merkezi iktidar yapılarında da görmek mümkün olacaktır. Bunun için de yerel yönetime halkın katılımı sürekli kılınmalı, yönetsel şeffaflık getirilmeli ve fikirsel özgürlük/bağımsızlık sağlanmalıdır.

Günümüz Türkiye’nde yerel yönetimler Anayasa’nın 123. ve 127. maddesi ile düzenlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın (1982) 123. maddesinde “*İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır*” ifadesi bulunmaktadır. 127. maddesinde ise “*Mahalli idareler il, belediye ve köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kuruluş esasları kanunla belirlenen ve karar organları, gene kanunla gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.*” denmektedir.

Yerel yönetimlerin en alt basamağında köy ve mahalle muhtarlıkları bulunmaktadır. Asayiş, eğitim, tarım, sağlık, askerlik, din, hayvancılık, sosyal politika gibi birçok konuda kanuni görevi olan muhtarlar yerel kalkınma, katılım ve yerel demokrasi süreçlerinde aktif rolleri oynamaktadırlar. Özellikle Türkiye’nin köyden kente olan veya kent içinde meydana gelen aşırı nüfus hareketliliği demografik yapıyı hızlı bir şekilde değiştirmektedir. Bu bağlamda muhtarlık statüsü yönetimde önemini gün geçtikçe arttırmaktadır.

442 sayılı “Köy Kanunu” ve 4541 sayılı “Mahalle Kanunu”ndan da anlaşılacağı üzere köy ve mahalle muhtarlarının görev ve yetkilerinde farklılıklar bulunmaktadır. Güvenliği ve düzeni sağlama, olağanüstü durumlarda müdahale edebilme, hükümetin ve devletin temsilcisi durumunda bulunma gibi geniş yetkili köy muhtarlarına karşın mahalle muhtarları sadece birkaç bürokratik işlemlerin ve hizmetlerin yerine getirilmesine yönelik olarak görevlendirilmiştir. Şehrin içinde bulunması ve köy muhtarının görevleri arasında sayılan unsurların şehirdeki temsilcileri tarafından yerine getirilmesi bu kısıtlanmanın başlıca sebebidir. Ancak iki muhtarlık türünün de demokrasi kavramına kattığı değer tartışılmaz şekilde önemliliğini korumaktadır.

4. SÖYLEM VE SÖYLEM ANALİZİ

Söylem, bir dil pratiği ve ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin bir süreçtir (Sözen, 2014: s. 18). Bir başka tanıma göre söylemler, uzamsal, zamansal ve kişiye bağlı parametreler açısından oluşturulmuş dilsel ve dil dışı

yapılardır (Günay, 2013, s. 26). Sosyal bilimlerin kaygan kavramlarından birisi olan söylem, yazındaki anlam farklılaşmalarından da anlaşılacağı üzere son dönemin popüler kavramlarından birisi haline gelmiştir.

Dil pratiği olarak değerlendirilebilecek olan söylemin siyasal bir içeriğe sahip olduğu söylenebilir. Gee'nin (1999, s. 1-2) ifadesiyle dil her yerde ve her zaman siyasaldır. Zira dil kullanımı aslında bir perspektif yansıtmaktadır. Bu perspektifi de dili çevreleyen sosyal çevre oluşturur. İlişki içinde olunan sosyal gruplar, sosyal kuruluşlar, kültürler dili ve beraberinde de söylemi şekillendirmektedir. Söylem, söylemde bulunanın nerede olduğuna, hangi güç ilişkileri içinde olduğuna, sosyal statüsüne, sınıf konumuna göre içeriğe ve anlama sahiptir (Bal, 2016, s. 287). Söylemler, bilgi vermenin yanı sıra, üretildiği ya da kullanıldığı topluma ve kişiye ait yorum, üretim ve değerlendirmeleri de bünyesinde barındırır (Gür, 2013, s. 187). Bu açıdan değerlendirildiğinde, söylemi anlamak toplumu anlamak demektir.

Artık modern ve pozitivist mantıkla, günümüz dünyasının kaotik ve belirsiz yapısını mutlak bir kavrama ile ele almak olanaklı değildir. Aslında dönem, söylemin belirleyici olduğu bir dönemdir. Sosyal dünya ancak söylemlerin incelenmesi ile anlamlandırılabilir. Disiplinler arası bir konumda bulunan söylem, ne ideal ve aşkın olanın ne de yokun, hiçin ve hiçliğin felsefesine dayanır (Sözen, 2014, s. 17). Mutlaklık ve kesinlik söylemin ilgi alanına uzaktır.

Edebi olsun ya da olmasın, her metin üzerinde söylem analizi yapılabilir. Dinamik ve çok boyutlu oluşu, söylem analizinin üzerinde uzlaşmış tek bir araştırma deseninin olmayışını da beraberinde getirmektedir. Söylem analizi farklı disiplinlerden beslenerek gelişir. Fairclough (2006, s. 8-9) söylem analizinin çok boyutlu, çok işlevsel ve eleştirel bir analiz olduğunu ifade eder. Bu çok boyutluluk, yöntemsel karmaşıklığı da beraberinde getirmektedir. Söylemin kompleks bir gerçeklik olduğundan hareketle, ona farklı yöntemlerle yaklaşmak gerekmektedir (Sözen, 2014, s. 63). Bu yüzden yapılan her söylem analizi çalışmasının farklı bağlamlarda farklı yol haritaları olduğunu görmek muhtemeldir.

Dilbilimden sosyolojiye, iletişimden siyaset bilimine kadar söylem analizini kullanan pek çok sosyal bilim dalı mevcuttur. Bu durum söylem analizinin her geçen gün artan önemini gözler önüne sermektedir. Burada dikkate değer bir başka nokta da niteliksel ve niceliksel analizler konusudur. Sosyal bilimlerin, insan zihninin kompleksliği ve farklılığı olgusunu göz ardı edebilecek derecede salt nicel yöntemlere yönelmesi, postmodern dünyanın açıklanmasında yetersiz kalabilmektedir. Alvesson ve Kerremann'ın (2000, s. 145-153) da ifade ettikleri gibi, sosyal bilimler sadece bir şeyleri sayıp kaydettikten sonra kalıplaşmış istatistiksel analizleri yapmaktan ibaret değildir.

Betimleme, yorumlama, yeniden değerlendirme gibi analizler de sosyal olguları anlamlandırma açısından dikkate değerdir. İşte söylem analizi de bu dikkat çekici yöntemlerden biridir.

5. ÇALIŞMANIN DÜZENİ

Bu çalışmada yöntem olarak söylem analizi seçilmiştir. Fairclough'un (2001, s. 229-230) da belirttiği gibi söylem çalışmalarının çıkış noktası sosyal konular ve problemlerdir. Bu çalışmalar metinleri, etkileşimleri, yazılı yazısız her çeşit materyali inceleme özelliğine sahiptir. Ama bu inceleme ilgili materyallerin ortaya konulması ile değil, siyaset bilimciler, sosyologlar ya da eğitim bilimcilerin zihinlerini meşgul etmeleriyle varlık bulmuşlardır. Bu yüzden söylem analizi, çok boyutlu ve disiplinler arası kimliği ile tek bir kalıba sığmayacak bir nitel araştırma yöntemidir. Her söylem analizinin kendine özgünlüğü işte tam da bu yüzden.

Çalışmada, söylem analizinin yapıldığı örneklem, Kars kent merkezindeki mahalle muhtarları arasından seçilmiştir. Kent merkezinde bulunan 23 mahalleden, en fazla nüfusa sahip 5 mahalle olan Yenişehir, Şehitler, İstasyon, Halitpaşa ve Ortakapı mahallelerinin muhtarları çalışmaya temel teşkil etmişlerdir. Söylem araştırmalarındaki seçilen örneklem miktarının az oluşu, diğer araştırmalarda kullanılan birkaç yüz kişilik anket cevapları ile kıyaslandığında, onu değersiz kılmamaktadır. Söylem analizinin başarısı örneklem büyüklük ya da küçüklüğü ile ilintili değildir. Aksine sayının artması, analizin karmaşıklaşmasına da neden olabilir. Söylemin özü ve biçimi ile ilgilenildiğinde, cüzi sayıda insanla yapılan görüşmeler de büyük öneme sahiptir (Potter and Wetherell, 1987, s. 161-162). Çalışmada, seçilen mahalle muhtarlarının her biri ile ortalama 1 saat süren yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile mülakatlar yapılmıştır. Muhtarlara demokrasi ile ilgili önceden hazırlanmış ve sohbet sırasında şekillenen sorular yöneltilmiş, verilen cevaplar ise ses kayıt cihazları ile kayıt altına alınmış, sonrasında da yazılı metinler haline dönüştürülmüştür. Son aşamada ise elde edilen bu birincil verilerin ya da söylemlerin çözümlenmesi yoluna gidilmiştir.

Söylem analizi yapılırken, sağlıklı sonuçlar alabilmek adına bir takım temalar-kategoriler oluşturmanın isabetli olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda demokrasi algısına yönelik olan bu çalışma için 3 tane ikili kategorileştirmeye gidilmiş ve verilen cevaplar buna göre çözümlenmiştir. Bu kategoriler; katılımcılık (siyasal katılma)-etkin davranabilme, eşitlikçilik-özgürlükçülük, sorumluluk sahibi olma-şeffaflık şeklinde belirlenmiştir. Önceden oluşturulan ve mülakat sırasındaki sohbet ortamına göre şekillenen sorular, ilgili kategorilere göre ayrı ayrı ele alınarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Söylem analistinin sürekli bir şekilde konuşmanın içerisinde yer alması, söyleme temel teşkil eden bağlamın idrak edilmesi açısından büyük

önem taşımaktadır. Bir sohbet ortamında gerçekleşen mülakatlar esnasında, konuşmacılara mümkün olduğunca serbestlik tanınmış, ancak konudan uzaklaşıldığının anlaşılması durumunda yönetilen yeni bir soruyla konuya dönüş sağlanmaya çalışılmıştır. Değerlendirme yapılırken söylem analizinin yorumlayıcı ve açıklayıcı olduğu unutulmamış, herhangi bir mutlaklık peşinde koşulmamıştır. Zira yorum ve açıklamaların sonunun gelmeyeceğinden hareketle, söylem analizinin dinamik yönünün varlığı kabul edilerek, çalışmanın yeni bağlam ve bilgilere kapı aralayacağı düşünülmektedir.

6. ANALİZ

6.1. Siyasal Katılma ve Etkin Davranabilme

Günümüz demokrasilerinde siyasal katılma genel olarak sivil toplum kuruluşları, siyasal partiler, seçimler ve siyasal gündemi takip etme kanallarıyla gerçekleştirilmektedir. Mahalle muhtarlarının siyasal katılmada yetersiz kaldığı, ilgilerinin az olduğu ve bu katılım araçlarından meslekleri gereği uzak durulmasında fayda olacağı görüşünün hakim olduğu gözlenmektedir. Sadece seçimler, seçimlerde oy kullanma, seçimlerde rol alma gibi unsurlarda yoğun bir katılma eylemi içerisinde oldukları değerlendirilmiştir.

Mahalle muhtarları sivil toplum kuruluşlarına ve siyasal parti üyeliklerine tarafsızlık açısından yaklaşmaktadır. Üyeliklerinin yerel halk ile olan ilişkilerinde zararlı olacağını düşünmektedirler. Hiçbirinin bir sivil toplum kuruluşuna üyeliği bulunmamaktadır. Siyasi parti üyeliğine ise kuşkuyla yaklaşmaktadırlar (1. Alıntı).

1. Alıntı

Yazar1: Siyasal katılmanın önemli bir basamağı olan siyasi partilere bir üyeliğiniz var mı?

A Muhtar: Hayır üyeliğim yok. Benim oy verdiğim partiye bile bir üyeliğim bulunmamaktadır. Beni üye yapmak istediler ama ben üyeliği istemedim. Çünkü mahalleimde AKP'lisi, CHP'lisi ve MHP'lisi de var. Benim verdiğim oy bilinir ve bundan dolayı bazı zorluklar da çektim. Bu zorlukları gerek milletvekili gerekse il başkanları düzeyinde çektim. Parti üyeliğim başka sıkıntılara da sebep olabilir.

E Muhtar: Şu anda yok. Geçmiş zamanlarda bir üyeliğim vardı ama artık bulunmamaktadır. 2009 yılından sonra kaydımı sildirdim. Şimdilik de düşünmüyorum. Seçmenlerimin çoğunun hangi partili olduğunu biliyorum ama ben partili olmamın bir faydasını göremedim.

Demokrasi açısından ana iki temel kavram olan düşünce özgürlüğü ve eşitlik, oy hakkı ve seçim eyleminde kendini baskın olarak göstermektedir. Ülkemizde siyasal katılmanın fazla olduğu bir yöntem olan seçimler, mahalle muhtarları tarafından önemsenmekte ve yerine getirilmesi gereken bir ödev olarak

görülmektedir (2. Alıntı).

2. Alıntı

Yazar2: Seçimlerde düzenli olarak oy kullanır mısınız?

B Muhtar: Evet, her zaman. Genel, yerel, referandum fark etmez ne seçimi olursa olsun oyumu kullanırım. Ailem de kullanır. Bu bir vatandaşlık görevimizdir, bunda eksik kalmamalıyız. Herkes de bu göreve sahip çıkmalı ve ihmal etmemelidir.

C Muhtar: Tabi ki, kullanmaz olur muyum? Çoluk çocuk ne zaman seçim olsa sandığımıza gideriz. Ne seçimi olursa olsun ayırt etmeden asli görevimizi yaparız. Kendi fikrimizi ve tarafımızı gösterebileceğimiz en etkili yolumuzdur.

Siyasal katılımın bir başka yolu da siyasal gündemi takip etmek, bu doğrultuda yorum ve analizler yaparak gündem hakkında fikir/fikirler oluşturmaktır. Bu kıstasta mahalle muhtarlarının genellikle bu katılma yolunu önemsediklerini görmekteyiz (3. Alıntı).

3. Alıntı

Yazar1: Siyasal gündemi takip eder misiniz?

A Muhtar: Yok etmiyorum daha doğrusu edemiyorum. Önümde bir sürü evrak var, bunlarla uğraşmaktan pek vakit bulamıyorum. Vatandaş en ufak sorununda yanıma geldiği veya bana telefonda ulaştığı için takip edebilecek verimli zaman dilimleri sıkıntısı çekiyorum.

B Muhtar: Ediyorum, televizyondan. Genellikle bunun için haber kanallarını kullanıyorum. Ancak diğer kanalları da takip ettiğim oluyor. En azından gündemi takip etmek, nelerin olduğunu bilmek bir muhtar için önemli bir birikimdir.

E Muhtar: Evet; gazeteden, internetten ve yaptığım telefon haber paketinden güncel bilgileri takip ediyorum, takip edilmesi de gereklidir.

Yazar2: Peki siyasal gündemi hep aynı yerlerden mi takip ediyorsunuz?

E Muhtar: Hayır, değişik kaynaklardan takip etmeye çalışıyorum. Bu konuda değişiklik yapılmasını olayları anlamada daha faydalı olacağına inanıyorum.

6.2. Eşitlik ve Özgürlük Anlayışı

Eşitlik ve özgürlük demokrasinin vazgeçilmez iki anahtarıdır. Birey özgür olduğu sürece demokratiktir ve eşit olduğu düzeyde toplumsal, kültürel ve siyasal hayatta aktif rol üstlenir. Özgür olmayan insan kendi demokratik fikir ve eylemlerini tam anlamıyla ifade edemez ve başkalarının düşünceleri doğrultusunda hareket etmek zorunda kalır. Eşitliğin eksik kaldığı bir ortamda ise toplumsal adaletsizlikler baş gösterecektir.

Mahalle muhtarları özgürlük ve eşitlik olgularına sahip çıkmaktadır.

Yerel halkın lokal düzeydeki görüşlerine ve eylemlerine saygı çerçevesinde yaklaşmaktadırlar. Yerel halkın siyasal düşüncelerini partisel bazda önemsemeyip, herkese eşit derecede yaklaşan mahalle muhtarları, görevleri gereği her siyasi partiden olan insanlara yaklaşım derecelerini aynı tutmaktadır (4. Alıntı).

4. Alıntı

Yazar1: Yardım yapılacak kişilerin tespiti sırasında insanların siyasal görüşlerini dikkate alır mısınız?

D Muhtar: Hayır o konuda bağımsızım. Bana oy veren de bir vermeyen de benim gözümde. O başka partidenmiş bu başka partidenmiş beni alakadar etmez, ben onun muhtarıysam herkese aynı şekilde yaklaşmalıyım. Benim insanların siyasi fikirlerine saygım var. Yardım yapılacak kişileri istedikleri zaman da bu konuda kesinlikle bir ayrıma gitmiyorum.

E Muhtar: Benim mahallemde 7701 seçmenim var ve geneli iktidar partisi sempatisanıdır. Ancak diğer partili vatandaşlarımız da var. Bu konuda hiçbirini ayrıma tabi tutmuyorum. Ben hepsinin muhtarıyım ve yardım yapılacaksa siyasi partisine ancak saygı duyarım. Fikri kendisinin şahsi tercihidir, fakirlik durumuna bakarım sadece.

Yazar2: Çoğunluğun görüşü mü daha önemlidir, yoksa azınlığın mı?

C Muhtar: Çoğunluğun görüşü önemlidir. Yani şuradan bir yol geçmesini 100 kişiden 70'i istiyorsa o yol yapılmalıdır. Ancak azınlığı da her zaman dikkate almak gerekir. Yani azınlığın fikirlerine de saygı duymak gerekir. Ben en çok oy alarak muhtar oldum ancak seçime beraber girdiğim insanlara oy atan vatandaşlarımızın düşüncelerine de değer vermemiz gerekmektedir. Azınlığa hiç önem vermezsek olmaz. Bu insanlığa da yakışmaz. Onlarında var olduğunu bileceksin, hissedeceksin.

D Muhtar: Her ikisinin de görüşünü alıyorum. Yani ben tek adam değilim. Bir karar verirken vatandaşın fikrini de almak gerekir. Genelde çoğunluğun dediği oluyor ama azınlığa da soruyoruz. Ağabeylerimiz, saydığımız insanlar var, onların görüşleri de bizim için önemli.

Mahalle muhtarları, yerel halkın değişikliklerde rol oynamasını istemektedir. Halka en yakın birim olarak faaliyet gösteren muhtarlık kurumu bu tutumuyla, birlikte karar almanın önemini ve gerekliliğini benimsemiş durumdadır. Alınacak yerel düzeydeki kararlarda halkında rol üstlenmesini ve fikirlerini dile getirmesini değerli bir katkı olarak görmektedirler (5. Alıntı).

5. Alıntı

Yazar 2: Mahallede yapılacak bir değişikliğe sizce kimler karar vermelidir?

B Muhtar: Tabi ki mahalle halkı verse iyi olacak ancak onlar veremiyor ki.

Örneğin yollar değişti ve hiç haberi olmadı. Halk en geri planda kalıyor. Böylesi kararları mahalle halkı belirlese, en azından fikirleri alınsa çok daha güzel olur.

C Muhtar: Kararların aslen vatandaşın vermesi gerekmektedir. Ancak genelde öyle olmuyor. Mahallemize bir cami yaptırmak istedik, buna birkaç kişi ön ayak oldu. Ancak en sonunda bu ön ayak olan kişinin evinin yanına yapıldı camimiz. Ayrıca oraya çok yakın bir camimiz daha vardı. İki cami çok yakın olunca diğer taraflara bu camide uzak kaldı yani adaletsiz bir yapı oldu. Oysaki yeri vatandaşlar toplu olarak belirleseydi böyle bir adaletsizlik oluşmayacaktı.

Ülkemizde yerel seçim süreçlerinde, kente hizmet gelmesi için iktidarda bulunan partilerin tercih edilmesi gerekliliği konusunda bir fikir meydana gelmiştir. Mahalle muhtarları bu konu hakkında hemfikir değillerdir. Vatandaşların siyasi görüşlerine saygı duymakla beraber, bu anlayışı destekleyen de desteklemeyen de bulunmaktadır (6. Alıntı).

6. Alıntı

Yazar1: Bir kentin gelişmesi için, mutlaka iktidar partisinin mi daha çok oy alması gerekmektedir?

B Muhtar: Tabi ki daha çok oy alması gereklidir. Öyle olmazsa buraya hizmet gelmez. Mesela belediye başkanımız iktidar partisinden değil. Bir hizmet için yanına gidiyorsun ve maddi kaynaklardan dolayı sıkıntı çektiğini belirtiyor. Maddi olanaklar çok sınırlı bir duruma geliyor. Şehrimize bir bakan geldi, anında temizlik yapıldı, yollar onarıldı ve ıslah edildi. İkişinin arasında muhakkak fark olacaktır.

C Muhtar: Yok, onunla alakalı olduğunu sanmıyorum. Mesela bizim kentimize üç dönemde iktidarın üyesi başkanlık yaptı ama çok fazla bir şey de oluşturamadı. İş kişide bitiyor. Yerel yönetimi yönetecek kişinin dürüst, bilgili ve çalışkan olması gerekir. Örneğin Erzurum, iktidar partisine atmıştır oylarını daima. Ancak oraya para geliyor bizim Kars'a para gelmiyor demek yanlıştır. Yok öyle bir şey. Buradaki yöneticinin de yapabilecek bir şeyleri var yani. Yönetici kendine kaliteli bir ekip kurarsa, yanına uzman kişileri seçerse başarılı olur. Bizim yöremizde bir söz vardır; kadınlar üçe ayrılır, holdurup hop, şıldırım şıp, hıldırım hıp. Holdurup hop, bir öküzü kesersin ve ondan iki misafire yemek çıkaramaz. Şıldırım şıpta zaten aynı yerde yatar aynı yerde kalkar, elinde bir şey gelmez. Hıldırıp hıp kadın ise yarım kilo kıyma ile sekiz misafiri doyurur. Doğru mudur?

D Muhtar: Benim insanların fikirlerine saygım var, ben öyle bir şeye karışmam. Aslında öyle olmalı ama herkesin bir görüşü var. Örneğin Erzurum senin dediğin taktiği uyguluyor. Ancak bizim Kars'ta particilik var. Herkes partisine bağlı olduğu için iktidarmış muhalefetmiş fark etmiyor halk için.

Demokrasi kavramı, insan hakları bakımından içinde iki önemli unsur

barındırmaktadır. Bunlar özgürlük ve eşitlik olgularıdır. Demokrasi bu iki olguyu güvence altına alan bir sistem, anlayış ve yönetim biçimidir. Günümüz dünyasının birçok coğrafyasında olduğu gibi mahalle muhtarları da demokrasi kavramından özgürlük ve eşitlik olgularını anlamaktadır (7. Alıntı).

7. Alıntı

Yazar1: Sizce demokrasi nedir?

A Muhtar: Bana göre demokrasi tek şeydir; para. Paranın olmadığı bir yerde demokrasi olur mu? Bir bardak çay aldığımızda bile 1 lira veriyoruz, yani en ufak şeyde bile. Para olmadan demokrasi de olmaz.

B Muhtar: Bence demokrasi herkesin eşit ve özgür olmasıdır. Demokrasinin olmasını isteriz ki herkesin söz hakkı olsun, belli bir zümrenin değil. Kars'ta Türk, Kürt, Alevi, Azeri, Laz, Terekeme ve Çerkez var. Hepsinin ayrı görüşleri mevcuttur. Bu görüşlerini savunabilmeliler. Ancak savunurken de kutuplaşmamalıdır.

C Muhtar: Demokrasi herkesin fikrini özgürce ifade edebilmesidir. Özgürlük var ise demokrasi vardır yoksa demokrasi yoktur. İki kere iki dört eder misali.

D Muhtar: Herkesin özgür olması, herkesin fikrini özgürce dile getirmesidir. Demokrasi demek, kardeşliktir, eşitliktir. Eğer eşitlik varsa, bana oy vermemiş, ben onun işini yapmayacağım diyemem.

E Muhtar: Bana göre demokrasi halkın özgür iradesi ve eşitliktir. Özgürlük ve eşitliğin olmadığı bir yer de demokrasi sözü geçebilir mi?

6.3. Sorumluluk ve Şeffaflık Anlayışı

Demokratik yönetimlerde seçilen yöneticinin görevini layıkıyla yapması, verilen yetkiler ışığında üzerine sorumluluk alarak sonuçlarına katlanmasıyla mümkündür. Sorumluluk, geline makama ilişkin görevlerin yerine getirilmesi, bir iş veya hizmet için gereken risklerin alınması ve meydana gelen sonuçlar karşısında hesap vermenin göze alınabilmesi anlamına gelmektedir.

Mahalle muhtarları, görev sorumluluğunu tam olarak yerine getirmektedirler. Halktan gelen şikayetleri ve talepleri sorumluluk bilinciyle yaklaşarak çözmeye çalışmakta ve gereken devlet mercilerine durumu bildirmektedirler. Yerel halka en yakın idari birim olan muhtarlıkları vatandaşlar “yardım eli” ve “çare bulucu” bir makam olarak görmektedirler. Muhtarların da böylesi taleplere ellerinden geldiği kadarıyla kayıtsız olmadığı gözlenmiştir (7. Alıntı).

8. Alıntı

Yazar1: Mahalle ile ilgili şikayetler geliyor mu? Geliyor ise nasıl değerlendiriyorsunuz?

A Muhtar: Elbette geliyor. Özellikle yollardan ve alt yapı sorunlarından sürekli şikayetler geliyor. Ben de bu şikayetler karşısında belediyeye gidiyorum, derdimi anlatıyorum ve sorun ile ilgili olumlu cevap alıyorum, geri geliyorum ancak yine bir çare bulunmuyor ve yapılmıyor. Daha sonra yine vatandaşlar geliyor ve çamurdan yollarda yürüyemediklerini söylüyorlar. Bu durum karşısında yine belediyeye gidiyorum ancak olumlu cevaplar karşısında yine bir hizmet göremiyorum. Genelde şikayetler belediye ile ilgili olduğu için gitsem de elim boş dönüyorum.

C Muhtar: Tabi gelmez mi? Mesela daha yeni 7-8 bayan geldi. Dediler ki; ben çocuğumu kreşe yazdırdım ve her sabah servise veriyorum. Ancak servis arka sokağa girmiyor ve ben çocuğumu kucağımda ana yola kadar getirip burada bindiriyorum, şikayetçiyim bundan. Başka bir vatandaşımızın suyu akıyor beni arıyor. Su arızayı ara diyorum, sen muhtarsın ama diyor. Her zaman şikayetler geliyor. Ben şikayetleri alıyorum ve gerekli yerlere bildiriyorum, sözlü veya yazılı. Oradan gelen cevabı da muhakkak vatandaşa iletiyorum ve konu ile ilgili bilgilendiriyorum. Benimle alakalı olmayan bir şikayette gelse vatandaşı mağdur etmiyorum ve konuyla ilgileniyorum.

E Muhtar: Mahalle ile ilgili gelen şikayetler karşısında her zaman gerekeni yapıyorum. Mahallemde sorunlarım çok aslında. Kafkas Üniversite'mizin Araştırma Hastanesi'nde doktor sıkıntımız bulunmakta, süt fabrikamız faaliyetini durdurmuş, ayakkabı fabrikamız kapanmıştır. Ben bunu hemen İçişleri Bakanlığı'nın bize yani muhtarlara verdiği bilgi sistemi ile paylaşıyorum ve İçişleri Bakanlığı'ndan gerekenin yapılmasını istiyorum. Hatta İçişleri Bakanlığı'na kendim gittim ve hem Kars'ın hem de mahallemde sorunlarını tek tek yazdım. Geri dönüşte yapıldı. Burada hizmetlerin kalıcı olmasını istiyorum.

Yazar1: Peki sizin bahsettiğiniz İçişleri Bakanlığı ile yazışma sistemi bütün muhtarlarımızda var mı?

E Muhtar: Elbette, bütün muhtarlarımızda bu sistem mevcuttur ama çoğu bu verimli sistemle uğraşmamaktadır. Yazılara her zaman geri dönüş oluyor ve bakanlık düzeyinde ilgileniliyor.

Yazar2: Valilikten veya belediyeden talepleriniz oluyor mu?

E Muhtar: Eğer bu kurumları ilgilendiren şikayetler gelirse oluyor. Şikayetler doğrultusunda Valiliğe veya Belediyeye gidiyorum. Belli bir zaman diliminde geri dönüş olmadığı takdirde mecburen yine bakanlık sistemini kullanıyorum.

Demokratik yönetimin, modern çağda anlamını zenginleştiren bir özelliği olan şeffaflık politikası, yöneten ve yönetilen ilişkisinde bilgi alışverişini hedeflemektedir. Bunun sonucu olarak da halk en belirgin denetleme mekanizması olarak karşımıza çıkmakta ve doğal bir performans ölçümü gerçekleşmektedir. Bazı durumlarda optimal kararlar alınmayabilir veya kamu

ile ilgili yanlış çözümler yapılabılır. Bu bağlamda şeffaflık aynı zamanda bir fren mekanizması olarak da görev almaktadır.

Mahalle muhtarları şeffaflık konusunda iyi bir örnek teşkil etmektedirler. Beş mahalle muhtarına vatandaşlar istedikleri zaman ulaşabilmektedirler. Her birinin muhtarlıklarının camında numarası yazılı olup, arayan kişilere hemen geri dönüş yapılmaktadır.

Mahalle muhtarları yerel düzeyde aldıkları kararların gerekçelerini mahalle sakinleriyle paylaşmaktadırlar. Bu paylaşımı zorunlu görmekteler ve vatandaşın bilgilendirilmesinin her zaman olumlu sonuçlar doğuracağı yönünde demokratik bir yaklaşımları bulunmaktadır (8. Alıntı).

9. Alıntı

Yazar1: Kararlarınızı ve gerekçelerini mahalle halkına açıklıyor musunuz?

A Muhtar: Mahalle değil de köy muhtarlığı yapsam oldukça fazla karar alabilir ve bunların gerekçelerini mahalleliye anlatabilirdim ama mahalle muhtarlarının karar alma konusunda oldukça fazla yetkisi bulunmamaktadır. Mahallemde sağlık ocağının bulunmasını çok istemiştım ve uzun uğraşlar sonucu bunu gerçekleştirdik. Bu konuda mahalle halkının görüşünü aldık, yeri konusunda onlarla birlikte değerlendirmeler bulunduk. Şimdi de taziye yeri için çalışmalarımız sürmektedir.

D Muhtar: Evet açıklıyorum. Örneğin bir arsada taziye çadırı kurmak istiyorum, bir okul veya cami olsun yine aynı şekilde gerekçelerimi anlatırım. Onların görüşlerine de saygı duyarım ve değerlendiririm. Mahalleme, seçmenlerime danışmadan bir karar almıyorum.

7. SONUÇ

Demokrasi; özgürlük, eşitlik, siyasal katılma, şeffaflık, hesap verilebilirlik gibi olgularla birlikte ele alınan bir kavramdır. Yılların birikim ve tecrübeleriyle içselleşebilen demokrasi, bir kültür olarak toplumu farklılaşan oranlarda etkiler ve siyasal arenada özellikle temsil mekanizmalarında vücut bulur. Mahalle muhtarlığı da siyasal temsiliyet anlamında yerel aktörlerden birisidir. Demokrasinin gereği olan seçimle işbaşına gelen mahalle muhtarları, mensubu bulundukları toplumdaki demokrasi kültürüne katkı sunması muhtemel kişilerdir. Bunun için de demokrasiden ne anlaşılması gerektiği iyi çözümlenmelidir. İlgili çalışma da demokrasinin bir ürünü olan muhtarların, demokrasiye olan yaklaşımları çerçevesinde şekillenmiştir.

Söylem analizinin benzerlikler kadar farklılıklara da odaklanması, onun özgünlüğünü de beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda bir değerlendirme yapıldığında Kars'taki görüşme yapılan mahalle muhtarlarının demokrasiye ilişkin algı ve tutumlarında ortak anlam üretme süreçlerinde bulundukları da farklılıkları da görülmektedir. Bir dil pratiği olarak ele alınan söylem de

zaten bu duruma uygun bir çerçevede varlığını sürdürmektedir. İnanç, ideoloji, sosyal çevre, statü, eğitim vb. parametrelere göre şekillenen söylem, hem benzeşmeyi hem de farklılaşmayı sağlamaktadır.

Siyasal katılma eylemine ilişkin muhtarların en fazla özen gösterdiği konu oy verme davranışı gibi görünmektedir. Sandık konusundaki hassasiyetleri sorulan katılımcıların hepsi de kararlı bir şekilde hem kendilerinin hem de ailelerinin düzenli olarak oy kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu noktada dikkat çeken husus oy verme işleminin bir tercih ya da seçimden ziyade “görev” olarak lanse edildiğidir. Aslında bu “görev” söyleminin konjonktürel olduğu ve siyasal kanaat önderlerinin telkinleriyle oluştuğunu ele almak çok da zor değildir. Zira ilgili görüşmelerin Nisan’daki referandumdan sadece birkaç gün sonra yapıldığı dikkate alınmalıdır. Oy verme işlemindeki siyasal katılma eyleminin, herhangi bir siyasal parti ya da sivil toplum kuruluşu üyeliği ile desteklenmediği görülmektedir. Oysaki örgütlü mücadele ve politize olma demokrasinin önemli kazanımlarındandır. Ancak mahalle muhtarlarının hiçbirisi herhangi bir siyasal parti ve sivil toplum kuruluşuna üye değildir. Bunun gerekçesi olarak ise tarafsızlık, partili olmanın olası sıkıntıları ya da bir fayda sağlamayacağı düşüncesi sunulmaktadır. Siyasal söylemlerin yoğunca bulunduğu siyasal gündemi takip etme işi ise muhtarlar arasında popülerliğini korumaktadır. Demokrasiye olan inancının çok da olmadığını belirten ve demokrasiyi “para” ile eşdeğer tutan muhtar dışarıda bırakılırsa, muhtarların söylemlerini siyasal gündemin belirlediği anlaşılabılır.

Demokrasinin önemli vaatlerinden olan eşitlik ve özgürlük, katılımcıların önem verdiği konular arasındadır. Eşitlik açısından dikkat çeken noktanın eşitliğin, “ben herkesin muhtarıyım” söylemi üzerinden açıklanmaya çalışılması olduğu söylenebilir. Aslında burada belki de ideal olan ya da olması gereken üzerinde durulmaktadır. Seçme işi bitmiş, muhtar seçilmiş ve ilgili muhtar o andan itibaren oy versin verilmesin tüm mahalle sakinlerini muhtarı olarak konumlanmıştır. Bu söylemin, mikrodan makroya, tabandan daha üst siyasal seçilmişlere yönelik de bir temenni içerdiği aşıkardır. Katılımcıların çoğunluk-azınlık sorunsalına ilişkin bakışlarının da demokrat tutumları ile şekillendiği görülmekte, azınlık isteklerinin göz ardı edilmediği bir mahalle tasavvuru ile hareket ettikleri görülmektedir. Özgürlük ise, “demokrasiden ne anlıyorsunuz, size göre demokrasi nedir?” sorularının ortaklaşa cevabı olarak görülmektedir. Özellikle düşündüğünü ifade edebilme olarak ele alınan özgürlük, muhtarlar tarafından demokrasinin tanımına yerleştirilen stabil bir kavram olarak ele alınabilir. Ancak pratik zemine dönüldüğünde olay farklılaşmaktadır. Zira iyi hizmet alabilmek adına, yerel siyasetin de merkezi siyasete göre dizayn edilmesi gerektiği, özgür seçim ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Aslında bu durum da bu küçük kentteki hakim konumda bulunan egemen bir söylemin tezahürü şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Alınan kararlarda katılımıcılığı sağlama, şeffaflık ve ulaşılabilirlik demokratik temsil için büyük öneme sahiptir. Katılımcıların hepsi, sorumlu oldukları mahalle sakinlerinin kendilerine 7/24 cep telefonu ile ulaşabileceklerini ve telefon numaralarının muhtarlık bürosunun dış cephesinde bulunduklarını belirtmiştir. Görüşmeler yapılırken de halkın muhtarlara özellikle cep telefonu ile ulaştığı gözlemlenmiştir. Mahalle sakinlerinin alınacak kararlara katılımını önemseyen muhtarların, “aslında alacağımız pek de bir karar yok” şeklinde yetki darlığından şikayetçi oldukları söylenebilir. Zira mahallelerden gelen talep ve şikayetlerin valilik ve belediye gibi kurumlara iletilmesi, mahalle muhtarlığını bir aracı ya da köprü konumuna getirmekten öteye geçmemektedir. Mülakat sırasında biraz da sıkıntılı şekilde elden gelenin sadece bu talep ve şikayetleri iletmek olduğu ifade edilmiştir. Bu noktada köy muhtarlığına öykünen bir tavırla da karşılaşmaktadır.

Bu çalışma mutlağı aramamakla birlikte Kars özelindeki muhtarların demokrasi algılarına yönelik söylemlerinin analizine yöneliktir. Tıpkı demokrasinin tanımında olduğu gibi demokratik algı, uygulama ve talepler de farklılaşmaktadır. İşte bu nokta da söylem ve demokrasinin benzeştiği noktalardır. Her iki kavramın da gibi değişken, dinamik ve mutlaklıktan uzak olduğu söylenebilir. Söylem zaten mutlak olanın inşasına yönelik bir süreç değildir. Yapılan bu söylem analizinin de yeni söylem ve söylemleri beraberinde getirdiği düşünülmektedir.

8. KAYNAKÇA

- Alvesson, M. & Kärreman, D. (2000), Taking the linguistic turn in organizational research – Challenges, responses, consequences. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 36(2), 136-158.
- Bal, H. (2016). *Nitel araştırma yöntem ve teknikleri (uygulamalı-örnekli)*. İstanbul: Sentez Yayınları.
- Barber, B. R. (1994). Demokrasi. D. Miller, J. Coleman, W. Connolly ve A. Ryan (Ed.) *Blackwell'in siyasal düşünce ansiklopedisi I* (ss.163-171). Çev: Bülent Peker ve Nevzat Kırac, Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Çam, E. (2000). *Siyaset bilimine giriş*. İstanbul: Der Yayınları.
- Çitçi, O. (1996). Temsil, katılma ve yerel demokrasi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, TODAİE*, 5(6), 5-14.
- Fairclough, N. (2001). The discourse of New Labour: Critical Discourse Analysis. M. Wetherell, S. Taylor and S. J. Yates (Ed.) *Discourse as Data – A Guide for analysis* (ss. 229-266). London: Sage Publications.
- Fairclough, N. (2006). *Discourse and social change*. USA: Polity Pres.
- Gee, J. P. (1999). *An introduction to discourse analysis: Theory and Method*. London: Routledge.
- Günay, V. D. (2013). *Söylem çözümlemesi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Gür, T. (2013). Post-modern bir araştırma yöntemi olarak söylem çözümlemesi.

Journal of World of Turks, 5(1), 185-202.

Keleş, R. (1992). *Yerinden yönetim ve siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Potter, J. & Wetherell, M. (1987). *Discourse and social psychology*. London: Sage Publications.

Pustu, Y. (2005). Yerel yönetimler ve demokrasi. *Sayıştay Dergisi*, 57, 121-134.

Sözen, E. (2014). *Söylem - belirsizlik, mübadele, bilgi/güç ve rafleksivite*, Ankara: Birleşik Yayınları.

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası

442 Sayılı köy kanunu

4541 Sayılı mahalle kanunu